

ПРАВО

DOI: <https://doi.org/10.32844/ibpala-2025-4.03>

УДК 341.981

ЩОДО ПІДСУДНОСТІ СПРАВ З ІНОЗЕМНИМ ЕЛЕМЕНТОМ У СПОРАХ ПРО ВІДШКОДУВАННЯ ЗБИТКІВ, ЗАВДАНИХ ПОРУШЕННЯМ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ У ЦИФРОВОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Ващинець Іван Іванович,

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри міжнародного та приватного права

Київського університету права Національної академії наук України

Київ, Україна

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6983-6151>

Стаття присвячена проблемі визначення підсудності у справах про порушення прав інтелектуальної власності в цифровому середовищі за участю кількох відповідачів у різних юрисдикціях. Автор виходить з наявності значної кількості порушень прав інтелектуальної власності онлайн в Україні та Європейському Союзі, що пов'язано з транскордонним характером цифрових мереж та відсутністю територіальних кордонів у віртуальному просторі. Підкреслюється, що множинність відповідачів і розпорошеність їхньої діяльності по різних державах призводять до фрагментації позовів, необхідності паралельних проваджень і ризику ухвалення несумісних рішень, що суперечить принципу правової визначеності.

У роботі аналізуються положення Закону України «Про міжнародне приватне право» щодо загальних та спеціальних підстав підсудності справ з іноземним елементом, а також підстави виключної підсудності у справах про реєстрацію прав інтелектуальної власності. Окремо відмічається коло справ, які виключаються зі сфери дії Конвенції про угоди про вибір суду та Конвенції про визнання та виконання іноземних судових рішень у цивільних або комерційних справах, що значно зужує можливості договірного врегулювання юрисдикції у спорах щодо прав інтелектуальної власності. Порівнюються підходи українського законодавства та Регламенту (ЄС) № 1215/2012 (Брюссель I bis) до визначення юрисдикції, зокрема спеціальні підстави юрисдикції у справах з деліктних зобов'язань та механізми уникнення ухвалення несумісних судових рішень.

Значну увагу приділено аналізу рекомендаційних міжнародних актів – Принципів ALI, Принципів CLIP та Кіотських рекомендацій Міжнародної асоціації права, які пропонують моделі консолідації позовів до кількох відповідачів у спорах про порушення прав інтелектуальної власності та критерії тісного зв'язку вимог як умови для такої консолідації. На основі порівняльно-правового аналізу робиться висновок про доцільність імплементації у вітчизняне законодавство положень, подібних до статті 8 (1) Регламенту Брюссель I bis, які дозволили б розглядати в Україні консолідовані позови до кількох відповідачів, у тому числі іноземних, без необхідності множинних судових проваджень у різних державах. Такі зміни, на думку автора, сприятимуть гармонізації українського права з правом ЄС та підвищенню ефективності захисту прав інтелектуальної власності у цифровому середовищі.

Ключові слова: міжнародне приватне право, міжнародне право інтелектуальної власності, міжнародний цивільний процес, Регламент Брюссель I bis, підсудність справ з іноземним елементом, порушення прав інтелектуальної власності в цифровому середовищі, фрагментація (дроблення) позову, консолідація позову.

Рекомендоване посилання:

Ващинець І. І. Щодо підсудності справ з іноземним елементом у спорах про відшкодування збитків, завданих порушенням прав інтелектуальної власності у цифровому середовищі. *International Bulletin on Public Administration and Legal Affairs*. 2025. № 4 (6). С. 20–26. DOI: <https://doi.org/10.32844/ibpala-2025-4.03>

ON THE JURISDICTION OVER CASES INVOLVING A FOREIGN ELEMENT IN DISPUTES CONCERNING COMPENSATION FOR DAMAGES CAUSED BY INFRINGEMENT OF INTELLECTUAL PROPERTY RIGHTS IN THE DIGITAL ENVIRONMENT

Vashchynets Ivan Ivanovych,

Candidate of Law Sciences,

Associate Professor at the Department of International and Private Law

Kyiv University of Law of the National Academy of Sciences of Ukraine

Kyiv, Ukraine

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6983-6151>

The article addresses the issue of determining jurisdiction in cases concerning infringements of intellectual property rights in the digital environment involving multiple defendants located in different jurisdictions. The author starts from the premise that there is a significant number of online infringements of intellectual property rights in Ukraine and the European Union, which is linked to the cross-border nature of digital networks and the absence of territorial borders in virtual space. It is emphasized that the multiplicity of defendants and the dispersal of their activities across different states lead to fragmentation of claims, the need for parallel proceedings, and the risk of inconsistent judgments, which contradicts the principle of legal certainty.

The paper analyses the provisions of the Law of Ukraine “On Private International Law” concerning the general and special grounds of jurisdiction in cases with a foreign element, as well as the grounds of exclusive jurisdiction in cases relating to the registration of intellectual property rights. It separately notes the categories of cases that are excluded from the scope of application of the Convention on Choice of Court Agreements and the Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Civil or Commercial Matters, which significantly narrows the possibilities for contractual regulation of jurisdiction in disputes concerning intellectual property rights. The approaches of Ukrainian legislation and Regulation (EU) No. 1215/2012 (Brussels I bis) to the determination of jurisdiction are compared, in particular the special heads of jurisdiction in matters relating to non-contractual obligations and the mechanisms for avoiding the adoption of irreconcilable judicial decisions.

Considerable attention is devoted to the analysis of soft-law international instruments – the ALI Principles, the CLIP Principles and the Kyoto Guidelines of the International Law Association – which propose models for the consolidation of claims against multiple defendants in disputes concerning infringements of intellectual property rights and criteria of a close connection between claims as a condition for such consolidation. On the basis of a comparative legal analysis, the conclusion is drawn as to the expediency of implementing into domestic legislation provisions similar to Article 8 (1) of the Brussels I bis Regulation, which would allow Ukrainian courts to hear consolidated claims against multiple defendants, including foreign ones, without the need for multiple court proceedings in different states. In the author’s view, such amendments would promote the harmonisation of Ukrainian law with EU law and enhance the effectiveness of the protection of intellectual property rights in the digital environment.

Key words: *private international law, international intellectual property law, international civil procedure, Brussels I bis Regulation, jurisdiction over cases involving a foreign element, infringement of intellectual property rights in the digital environment, fragmentation of claims, consolidation of claims.*

Актуальність теми

З розвитком новітніх цифрових технологій порушення прав інтелектуальної власності, пов'язані з такими технологіями, набули значного поширення. Проведені в Україні дослідження свідчать про стійку тенденцію до зростання порушень прав інтелектуальної власності в цифровому середовищі, насамперед у межах електронної комерції (Центр спостереження IPR, 2025). Подібна ситуація спостерігається також і в Європейському Союзі, де онлайн-піратство залишається серйозним

викликом (European Union Intellectual Property Office, 2024).

Для значної кількості порушень прав інтелектуальної власності у цифровій сфері є характерним транснаціональний (міжнародний) характер, пов'язаний, зокрема, з відсутністю державних кордонів у цифровому середовищі. Нерідко такі порушення вчиняються особами, які знаходяться в різних юрисдикціях, і не пов'язані з суб'єктом відповідних прав інтелектуальної власності жодними договірними відносинами. У таких випадках правласник для повного

відшкодування завданої шкоди буде змушений звертатися з позовом до судів в різних державах, що покладає на нього надмірний тягар, оскільки він змушений витратити більше ресурсів на паралельні провадження у різних юрисдикціях. Крім того, наявність паралельних судових проваджень за участю різних відповідачів щодо порушень виключних прав інтелектуальної власності на той же об'єкт, які належать тому ж суб'єкту, може не відповідати принципу правової визначеності через загрозу винесення судами в різних юрисдикціях несумісних рішень.

За таких обставин питання визначення підсудності подібних спорів з множинністю відповідачів становить проблему, яка на сьогодні не має загально визнаного вирішення.

Стан дослідження

Різні аспекти підсудності справ з іноземним елементом у міжнародному приватному праві досліджувалися у працях А. Довгерта, О. Мережка, Г. Цірата, Ю. Черняк, Ю. Чурпіти та інших. Водночас проблема підсудності справ щодо порушення прав інтелектуальної власності, вчинених кількома відповідачами у різних юрисдикціях, у вітчизняній літературі досліджена недостатньо.

Мета статті

Мета статті полягає у дослідженні чинних норм міжнародного приватного права України та відповідних норм права ЄС, документів рекомендаційного характеру щодо підсудності справ про порушення прав інтелектуальної власності кількома особами в різних юрисдикціях і визначенні можливого вирішення проблеми захисту виключних прав у такій ситуації без необхідності суб'єкту виключних прав звертатися з численними позовами до судів різних держав за місцезнаходженням (місцем проживання) відповідачів.

Виклад основного матеріалу

Порушення прав інтелектуальної власності, пов'язані з новітніми технологіями, мають певні особливості порівняно з традиційними порушеннями. Оскільки у цифрових мережах відсутні державні кордони, порушення, які там вчиняються, мають транскордонний характер. При цьому в багатьох випадках у такому порушенні задіяні кілька осіб, кожна з яких вчиняє конкретні неправомірні дії. Так, видавець в одній країні може без дозволу суб'єкта виключних прав інтелектуальної власності на літературний твір видати цей твір, а інші особи можуть здійснювати розповсюдження контрафактних примірників цього твору через торговельні мережі та онлайн. У подібних справах притягнення до відповідальності усіх порушників, особливо якщо вони знаходяться у різних країнах, може бути значно утруднено.

Подібне мало місце, зокрема, у справі, що розглядалася господарським судом м. Києва, в якій було порушено виключні права позивача на переклад, видання і продаж примірників літературного твору шляхом неправомірного видання і розповсюдження його примірників нерезидентом

(Рішення Господарського суду м. Києва у справі № 20/249-39/440-2012, 2013). Як свідчить тривала історія цієї справи у позивача, який зареєстрований в Україні фізичною особою-підприємцем, виникли складнощі із доведенням наявності підстав підсудності такої справи судам України, яку він обґрунтовував розповсюдженням у м. Києві піратських примірників перекладу твору, права на який йому належали. Для остаточного вирішення цього питання знадобилося втручання Верховного Суду України (Ухвала Верховного Суду України у справі № 6-21685св08, 2009). У кінцевому підсумку позов у цій справі, поданий тільки до іноземного видавця піратських примірників, був задоволений частково, а позивач отримав мінімально дозволена законом суму компенсації за порушення його авторських прав.

Порушення прав інтелектуальної власності у цифровій сфері в іноземній літературі ще називають «всюдисущими» (англ. "ubiquitous infringements"), оскільки розміщення на вебсайті піратської копії об'єкта права інтелектуальної власності чи неправомірне використання такого об'єкта в доменному імені може бути порушенням виключних прав на ці об'єкти у будь-якому місці, де можна отримати до них доступ (Christie, 2017). Так як подібні справи містять іноземний елемент, питання їхньої підсудності слід вирішувати за допомогою норм міжнародного приватного права.

Чинний Закон України «Про міжнародне приватне право» містить два підходи до визначення підсудності для справ щодо прав інтелектуальної власності з іноземним елементом. Відповідно до статті 77 Закону України «Про міжнародне приватне право» справи з іноземним елементом, якщо спір пов'язаний з оформленням права інтелектуальної власності, яке потребує реєстрації чи видачі свідоцтва (патенту) в Україні, підсудні виключно господарським судам України (Про міжнародне приватне право, 2005). Підстави підсудності вітчизняним судам інших справ з приводу прав інтелектуальної власності, які ускладнені іноземним елементом, визначаються виходячи із загальних випадків, вказаних у статті 76 Закону України «Про міжнародне приватне право». Зокрема, пунктами 3 і 7 частини першої статті 76 Закону України «Про міжнародне приватне право» встановлено, що вітчизняні суди розглядають будь-які справи з іноземним елементом у справах про відшкодування шкоди, якщо її було завдано на території України, а також якщо дія або подія, що стала підставою для подання позову, мала місце на території України. Там же у пункті 1 Закон встановлює підсудність вітчизняним судам справ з іноземним елементом, якщо на території України відповідач у такій справі має місце проживання або місцезнаходження, або рухоме чи нерухоме майно, на яке можна накласти стягнення, або знаходиться філія або представництво іноземної юридичної особи-відповідача. Наведені положення, таким

чином, визначають загальні правила підсудності судам України справ з іноземним елементом, що виникають із заподіяння шкоди, у тому числі й правам інтелектуальної власності.

Аналогічні формулювання правил підсудності справ з іноземним елементом запропоновані у статтях 1903 і 1904 Проекту Цивільного кодексу України (Проект Книги 8 Цивільного кодексу України, 2025).

Окремо необхідно зауважити, що справи з приводу прав інтелектуальної власності, ускладнені іноземним елементом, переважно виключені зі сфери дії Конвенції про угоди про вибір суду, яка набрала чинності для України з 01.08.2023. Так, згідно з пунктом 2 статті 2 Конвенції вона не застосовується до таких питань як дійсність прав інтелектуальної власності, інших ніж авторські або суміжні права, а також до порушення прав інтелектуальної власності, інших ніж авторські чи суміжні права, крім спорів про порушення авторських прав, що виникли внаслідок порушення договору між сторонами, який стосується зазначених прав, або могли виникнути у зв'язку з порушенням такого договору (Конвенція про угоди про вибір суду, 2005).

Водночас пункт 3 статті 10 Конвенції встановлює, що навіть у разі винесення рішення про дійсність прав інтелектуальної власності, інших ніж авторське право або суміжні права, у визнанні чи виконанні судового рішення може бути відмовлено або воно може бути відстрочено відповідно до попереднього пункту лише якщо:

а) таке рішення є несумісним із судовим рішенням чи рішенням компетентного органу щодо такого питання, винесеним у Державі згідно із законодавством якої виникли права інтелектуальної власності, або

б) провадження щодо дійсності прав інтелектуальної власності триває в такій Державі (Конвенція про визнання та виконання іноземних судових рішень у цивільних або комерційних справах, 2019).

Ці положення Конвенції про угоди про вибір суду про визнання і виконання рішень про дійсність прав інтелектуальної власності дещо пом'якшують підхід Конвенції про визнання та виконання іноземних судових рішень у цивільних або комерційних справах, підпункт «т» пункту 1 статті 2 якої беззастережно виключає зі сфери її дії питання інтелектуальної власності.

Отже, у разі виникнення спору з приводу прав інтелектуальної власності, ускладненого іноземним елементом, сторони за дотримання вказаних умов можуть укласти угоду про вибір суду, що буде розглядати такий спір. Проте на практиці вірогідність укладення такої угоди є невисокою.

Основним документом у праві Європейського Союзу, який регулює досліджуване питання, є оновлений Регламент (ЄС) № 1215/2012 Європейського парламенту та Ради щодо юрисдикції, визнання та виконання рішень

у цивільних та комерційних справах (Регламент Брюссель I bis). У статті 24 (4) Регламент визначає виключну підсудність судів тієї держави-члена ЄС, в якій було подано заявку на депонування чи реєстрацію об'єкта права інтелектуальної власності, в якій таке депонування чи реєстрація здійснені або вважаються здійсненими відповідно до акта права Союзу чи міжнародної конвенції, незалежно від місця проживання сторін, у провадженнях, що стосуються реєстрації або дійсності патентів, торговельних марок, промислових зразків чи інших подібних прав, для виникнення яких вимагається депонування або реєстрація, незалежно від того, чи порушено відповідне питання шляхом пред'явлення позову або у порядку захисту (Regulation (EU) No. 1215/2012, 2012). Це ж положення вказує, що без шкоди для юрисдикції Європейського патентного відомства, встановленої Конвенцією про видачу європейських патентів, яка підписана в м. Мюнхені 5 жовтня 1973 року, суди кожної держави-члена мають виключну юрисдикцію у провадженнях, що стосуються реєстрації або дійсності будь-якого європейського патенту, наданого для цієї держави-члена.

Загальні правила підсудності, встановлені Регламентом, передбачають можливість розгляду судами держав-членів ЄС справ у країні domicilia відповідача як основного критерію визначення підсудності (стаття 4 (1) Регламенту). Суди держав ЄС можуть також розглядати справи, в яких відповідачі не мають domicilia в країні суду, проте це можливо лише у випадках, прямо вказаних в Регламенті (стаття 5 (1) Регламенту). Одним із таких випадків є справи з деліктних або квазиделіктних зобов'язань, які можуть розглядатися у судах за місцем, де сталася або може статися подія, внаслідок якої завдана шкода (стаття 7 (2) Регламенту).

Як бачимо, і вітчизняний Закон, і Регламент Брюссель I bis передбачають декілька можливостей щодо звернення до суду позивачем у справі про порушення його виключних прав інтелектуальної власності та стягнення завданих збитків у разі, якщо така справа містить іноземний елемент. Проте, як зазначалося вище, порушення у цифровому середовищі часто здійснюються декількома особами, які можуть проживати або мати місцезнаходження у різних країнах. Зазначені особливості цифрових порушень призводять до необхідності подавати кілька позовів до різних відповідачів у різних країнах, незважаючи на те, що фактично порушено виключні права на один об'єкт. У наведеній вище справі, що розглядалася українськими судами, позивач вирішив не подавати позови до інших осіб, які порушили його виключні права на переклад літературного твору, очевидно, розуміючи складність і значну вартість, пов'язані з можливим судовим розглядом за кордоном. Однак у разі завдання значної шкоди правовласник буде змушений подавати позовні заяви у суди різних юрисдикцій.

Це явище, яке отримало назву фрагментації (дроблення) позову, має негативні наслідки як для позивача, так і загалом для міжнародно-правової системи захисту прав інтелектуальної власності: позивач змушений витратити додаткові ресурси та час на подання позовів у різних юрисдикціях, при цьому суди в таких справах можуть виносити несумісні, суперечливі рішення, що не відповідає принципу правової визначеності.

Можливі шляхи вирішення цієї проблеми пропонувалися різними групами науковців та практиків. Одними з хронологічно перших запропонованих рішень цього питання стали розроблені Американським інститутом права принципи, що регулюють питання юрисдикції, вибору права та визнання і виконання судових рішень у транскордонних спорах щодо інтелектуальної власності (т. зв. Принципи ALI). У частині II Принципів ALI, присвяченій питанням юрисдикції цієї категорії спорів, розробники пропонують механізм координації розгляду транскордонних спорів або шляхом організації співробітництва національних судів, що розглядають окремі позовні вимоги у таких спорах, або шляхом консолідації, за можливості, окремих позовних вимог для розгляду одним судом (The American Law Institute, 2008).

У контексті консолідації позовів параграф 206 Принципів ALI передбачає можливість подання позову до одного чи кількох відповідачів, які не є резидентами держави суду, якщо позовні вимоги до них та до відповідача-резидента держави суду настільки тісно пов'язані, що вони повинні розглядатися разом для недопущення ризику прийняття несумісних судових рішень. Цей параграф також встановлює дві додаткові умови, за наявності будь-якої з яких допускається консолідований розгляд. Так, він можливий, якщо існує суттєвий, прямий і передбачуваний зв'язок між правами інтелектуальної власності, які є предметом захисту в обраній юрисдикції, та кожним нерезидентом-відповідачем, або між судом цієї держави та державами, резидентами яких є додатково залучені відповідачі, не існує іншої юрисдикції, яка була б тісніше пов'язана з усім спором (The American Law Institute, 2008).

Ще одною системою принципів, покликаною вирішити питання захисту прав інтелектуальної власності на міжнародному рівні, стали Принципи CLIP, назва яких походить від абревіатури неурядової робочої групи, яка їх розробила, – Європейська група Макса Планка з питань колізійного права у сфері інтелектуальної власності (CLIP), куди входять відомі фахівці у сфері міжнародного приватного права та права інтелектуальної власності. Можливість подання позову у справах про захист прав інтелектуальної власності до кількох відповідачів, один або кілька з яких не є резидентами держави суду, передбачена статтею 2:206 Принципів CLIP. Подібно до Принципів ALI головною умовою подання такого позову

є настільки тісний зв'язок між позовними вимогами, що їх доцільно розглядати й вирішувати разом з метою уникнення ризику ухвалення несумісних судових рішень у разі їх розгляду в різних судових провадженнях (European Max Planck Group on Conflict of Laws in Intellectual Property, 2013).

У той же час на відміну від пропозицій Американського інституту права, Принципи CLIP деталізують поняття несумісних судових рішень, під якими розуміють розбіжності у результатах розгляду позовів до різних відповідачів, який виникає в контексті однакової по суті фактичної та правової ситуації. При цьому в спорах про порушення прав інтелектуальної власності та з урахуванням конкретних обставин справи:

(а) спори охоплюють по суті однакову фактичну ситуацію, якщо відповідачі, навіть у різних державах, діяли однаково або подібним чином відповідно до спільної політики;

(б) спори можуть охоплювати однакову по суті ситуацію, навіть якщо до вимог щодо різних відповідачів підлягають застосуванню різні національні закони, за умови, що відповідні національні закони значною мірою гармонізовані нормами регіональної організації економічної інтеграції або міжнародними конвенціями, які застосовуються до відповідних спорів (European Max Planck Group on Conflict of Laws in Intellectual Property, 2013).

Положення тієї ж статті 2:206 Принципів CLIP визначають спеціальні випадки, коли загальне правило щодо подання позову до суду держави, в якій будь-хто з відповідачів має місцезнаходження або місце проживання. Так, якщо з обставин справи явно випливає, що один з відповідачів координував відповідну діяльність або іншим чином є найбільш тісно пов'язаним зі спором у цілому, то юрисдикція в описаній ситуації належить виключно судам держави, у якій цей відповідач має звичайне місце проживання (місцезнаходження). Винятками із загального правила також будуть випадки, коли внесок відповідача, який має звичайне місце проживання в державі суду, є неістотним щодо спору в цілому, або коли позов до відповідача, який є резидентом держави суду, є очевидно неприйнятним (European Max Planck Group on Conflict of Laws in Intellectual Property, 2013).

З огляду на серйозність проблеми, Міжнародна асоціація права (ILA) також запропонувала своє бачення шляхів її вирішення та 13 грудня 2020 року прийняла документ під назвою «Рекомендації щодо інтелектуальної власності та міжнародного приватного права» або «Кіотські рекомендації» (International Law Association, 2020). Другий розділ документу присвячений питанням юрисдикції позовів з приводу інтелектуальної власності та, подібно до Принципів ALI та Принципів CLIP, передбачає подання таких позовів передусім в суд держави звичайного місця проживання відповідача (Рекомендація 3). Рекомендація 7 цього розділу присвячена

питанням консолідації позовів у випадку множинності відповідачів. Вона встановлює можливість подання позову до кількох відповідачів, деякі з яких не мають звичайного місця проживання в державі суду, у разі виконання трьох умов:

– спір стосується тих самих або істотно пов'язаних прав інтелектуальної власності, наданих в одній або кількох державах;

– вимоги до відповідача, який має звичайне місце проживання в державі суду, та до інших відповідачів є настільки тісно пов'язаними, що їх слід розглядати разом з метою уникнення серйозного ризику ухвалення несумісних судових рішень;

– щодо кожного відповідача, який не має звичайного місця проживання в державі суду, існує істотний зв'язок між відповідними правами інтелектуальної власності та спором за його участю (International Law Association, 2020).

Отже, можливість розгляду позову до кількох відповідачів про порушення прав інтелектуальної власності в суді держави за місцем проживання одного з цих відповідачів ставиться Кіотськими рекомендаціями в залежність від тісної пов'язаності позовних вимог між собою і метою недопущення прийняття несумісних судових рішень. Такий підхід до питання визначення юрисдикції даної категорії спорів є спільним для усіх трьох документів рекомендаційного характеру (The American Law Institute, 2008; European Max Planck Group on Conflict of Laws in Intellectual Property, 2013; International Law Association, 2020).

Подібні міркування покладені в основу статті 8 (1) Регламенту I bis, що передбачає подання позову до одного з судів держав-членів ЄС, відповідачами в яких є також особи, що не мають доміцilia в країні суду. За змістом цих положень особа, яка має доміцilia у державі-члені ЄС, також може бути відповідачем за позовом, якщо вона є одним із кількох відповідачів – у судах за місцем доміцilia будь-якого з них, за умови, що вимоги настільки тісно пов'язані, що їх доцільно розглядати та вирішувати разом з метою уникнення ризику ухвалення несумісних судових рішень у разі окремого провадження.

Ризик ухвалення несумісних рішень щодо тісно пов'язаних позовних вимог, які можуть розглядатися судами в різних державах-членах ЄС, є чи не основною причиною прийняття даного положення. На думку відомого фахівця у сфері права інтелектуальної власності Пола Торреманса, цей ризик є *conditio sine qua non* для застосування положень цієї статті, яка встановлює відступ від статті 4 (1) Регламенту Брюссель I bis (Torremans, 2016, p. 1635) щодо пред'явлення позову до суду держави за місцем доміцilia відповідача. Підтвердження такої позиції знаходимо у преамбульному положенні 16 Регламенту ЄС № 1215/2012, де відзначається необхідність існування альтернативних підстав юрисдикції, які ґрунтуються на тісному зв'язку

між судом і позовом або спрямовані на забезпечення належного здійснення правосуддя, а також підкреслюється, що застосування критерію тісного зв'язку має гарантувати правову визначеність і унеможливити ситуації, за яких відповідач притягується до суду держави-члена, звернення до якого він не міг розумно передбачити (Regulation (EU) No. 1215/2012, 2012).

Наявність у різних рекомендаційних документах, розроблених визначеними міжнародними неурядовими організаціями і відомими юристами, та чинному акті права ЄС аналогічних умов для визначення юрисдикції суду щодо кількох відповідачів з місцем проживання у різних державах у справах з іноземним елементом вказує на наявність певного консенсусу щодо обґрунтованості такого підходу. Достатньо тривала чинність статті 8 (1) Регламенту Брюссель I bis у незмінній редакції свідчить про позитивну практику її застосування. Як зазначається у літературі, положення вказаної статті можуть слугувати відповіддю на проблему поширення контенту, що порушує права інтелектуальної власності, та забезпечити консолідацію проваджень в одному суді (Otchenash, 2022, p. 47).

З огляду на відсутність подібних норм у вітчизняному праві, видається доцільним розглянути можливість урахування вказаного досвіду в законодавстві України про міжнародне приватне право щодо консолідації справ про порушення прав інтелектуальної власності кількома відповідачами у різних юрисдикціях.

Висновки

Порушення прав інтелектуальної власності у цифрових мережах можуть здійснюватися різними особами в різних державах. Положення чинного Закону України «Про міжнародне приватне право» у такій ситуації передбачають можливість звернення з позовом за місцезнаходженням чи місцем проживання відповідачів або їхнього майна, за місцем заподіяння шкоди або за місцем вчинення порушення цих прав. Однак навіть такі широкі підстави визначення підсудності справ не завжди дають можливість розглянути спір про порушення прав інтелектуальної власності у цифровій мережі в межах одного судового провадження. Суб'єкт прав інтелектуальної власності для захисту належних йому прав і відшкодування збитків буде змушений звертатися з позовом до судів у різних державах, що може призвести до винесення різних по суті, несумісних одне з одним судових рішень. Для уникнення цього у вітчизняному законодавстві про міжнародне приватне право доцільно встановити правила спільного розгляду відповідних позовних вимог до українських та іноземних відповідачів судами України навіть за відсутності інших підстав визначення підсудності, встановлених статтями 76 і 77 Закону України «Про міжнародне приватне право». Імплементация положень, тотожних за змістом статті 8 (1) Регламенту Брюссель I bis, уможливить такий

розгляд, буде ще одним кроком у гармонізації вітчизняного законодавства з правом ЄС та сприятиме підвищенню захисту прав інтелектуальної власності. Водночас складність визначення підсудності у справах про порушення прав інтелектуальної власності у відносинах з іноземним елементом потребує подальших досліджень.

Список використаних джерел

- Christie, A. F. (2017). Private international law principles for ubiquitous intellectual property infringement – A solution in search of a problem? *Journal of Private International Law*, 13(1), 152–179. DOI: <https://doi.org/10.1080/17441048.2017.1304047>
- European Max Planck Group on Conflict of Laws in Intellectual Property (2013). *Conflict of laws in intellectual property: The CLIP principles and commentary*. Oxford University Press.
- European Union Intellectual Property Office (2024). *Online copyright infringement in the European Union: Films, music, publications, software and TV (2017–2023)*. URL: https://euipo.europa.eu/tunnel-web/secure/webdav/guest/document_library/observatory/documents/reports/2024_online_copyright_infringement/2024_online_copyright_infringement_in_the_EU_FullR_en.pdf
- International Law Association, Committee on Intellectual Property and Private International Law (2020). *Guidelines on intellectual property and private international law (Kyoto Guidelines) (Res 6/2020)*. URL: <https://www.ila-hq.org/en/documents/kyoto-guidelines-res-6-en-final-adopted-on-13-december-2020>
- Otchenash, M. (2022). *Jurisdiction for online intellectual property infringements in the EU: Overcoming strict territoriality* (Doctoral dissertation). Universitat Oberta de Catalunya. URL: <http://hdl.handle.net/10803/675949>
- Regulation (EU) No. 1215/2012 of the European Parliament and of the Council of 12 December 2012 on jurisdiction and the recognition and enforcement of judgments in civil and commercial matters (recast) (2012). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32012R1215>
- The American Law Institute (2008). *Intellectual property: Principles governing jurisdiction, choice of law and judgments in transnational disputes*. ALI Publishers.
- Torremans, P. (2016). Jurisdiction for cross-border intellectual property infringement cases in Europe. *Common Market Law Review*, 53(6), 1625–1645. DOI: 10.54648/COLA2016144
- Закон України «Про міжнародне приватне право» №2709-IV(2005). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2709-15>
- Конвенція про визнання та виконання іноземних судових рішень у цивільних або комерційних справах (2019). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/973_001-19
- Конвенція про угоди про вибір суду (2005). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/973_004
- Проект Книги 8 Цивільного кодексу України (2025). URL: <https://www.rada.gov.ua/uploads/documents/76362.pdf>
- Рішення Господарського суду м. Києва у справі від 18.02.2013 у справі № 20/249-39/440-2012 (2013). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/29541030>
- Ухвала Верховного Суду України від 12.08.2009 у справі № 6-21685св08 (2009). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/4501598>
- Центр спостереження IPR (2025). *Посилення системи правозастосування у сфері ІВ в Україні: Звіт Центру спостереження IPR за 2025 рік*. Український національний офіс інтелектуальної власності та інновацій. URL: <https://nipo.gov.ua/wp-content/uploads/2026/02/Zvit-2025.pdf>